

Trendverkenning

Atlas met relevante trends
en ontwikkelingen voor de
omgevingsvisie van Waalre

Versie 20 maart

Deze beknopte trendverkenning is opgesteld in het kader van de te ontwikkelen Omgevingsvisie van de gemeente Waalre. Het document geeft een globaal inzicht in relevante trends en ontwikkelingen en dient als informatiebron en achtergronddocument in het ontwikkel- en participatieproces. Het doel van dit document is niet zozeer volledig te zijn, maar om op hoofdlijnen een overzicht te geven van relevante opgaven en ontwikkelingen die op de gemeente afkomen en waar de Omgevingsvisie rekening mee dient te houden. Voor de trendverkenning is hoofdzakelijk gebruik gemaakt van CBS data, aangevuld met gegevens van andere bronnen zoals het PBL, de Wageningen Universiteit en de provincie Noord-Brabant.

A

Het DNA van Waalre

Het landschappelijk en cultuurhistorisch DNA

Legenda

Monumenten

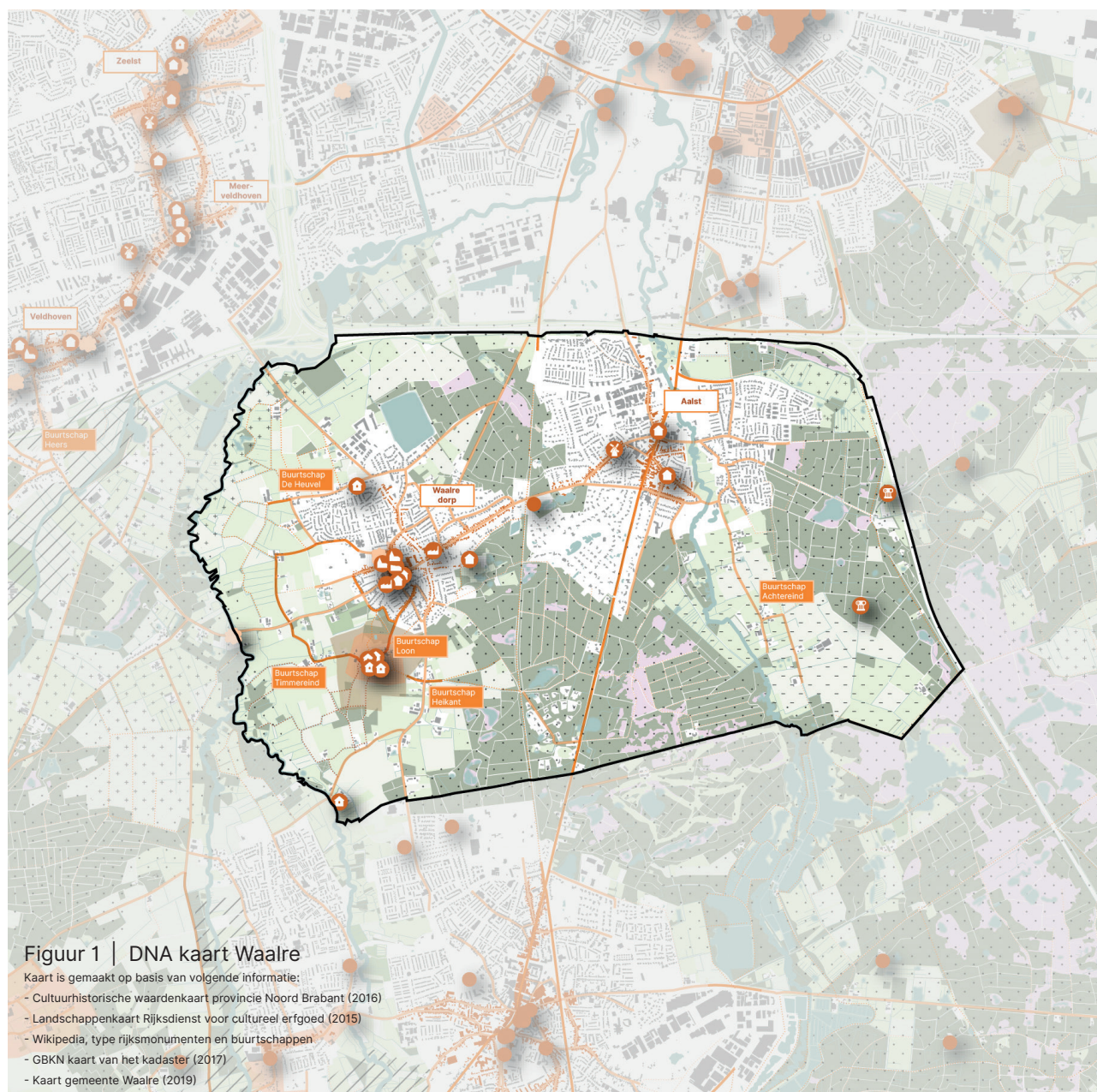
- Rijksmonument woning
- Rijksmonument molen
- Religieus rijksmonument
- Industrieel rijksmonument
- Archeologisch rijksmonument
- Rijksmonument boerderij
- Rijksmonument buiten gemeentegrens
- Historische boom

Ondergrond

	Heidebebossing		Zand
	Oude bossen		Heide
	Heideontginning		Boomkwekerij
	Kamptginning		Bos
	Kamptginning met essen		Grasland
	Droge en natte heide		Akkerbouw
	Beekdalen		

Historische geografie

- Beschermd stads- of dorpsgezicht
- Historische stedenbouw
- Straat hoge historische waarde
- Straat redelijk hoge historische waarde
- Historische lijn zeer hoge waarde
- Historische lijn redelijk hoge waarde
- Historische lijn hoge waarde

Figuur 1 | DNA kaart Waalre

- Kaart is gemaakt op basis van volgende informatie:
- Cultuurhistorische waardenkaart provincie Noord Brabant (2016)
  - Landschappenkaart Rijksdienst voor cultureel erfgoed (2015)
  - Wikipedia, type rijksmonumenten en buurtschappen
  - GBKN kaart van het kadaster (2017)
  - Kaart gemeente Waalre (2019)

- Waalre is een groene gemeente waar de natuur volop de ruimte krijgt. In landschappelijk opzicht is Waalre op te delen in grofweg vier gebieden: het Dommeldal, de gemeentebossen, het Tongelreepdal en de omgeving van de Meeuwven. De gemeentebossen en de omgeving van Meeuwven zijn aangeplante bossen op heidegronden, hierdoor ontstaat een gevarieerd natuurgebied met bossen, vennen en heide. Deze gebieden zijn zeer geliefd bij recreanten. De Dommel en de Tongelreep zijn laaglandbeken die door de lage stroomsnelheid door het landschap meanderen. De Dommel vormt de grens tussen Waalre en Veldhoven, ten oosten van het Dommeldal zijn landbouwgronden te vinden.
- De gemeente Waalre bestaat uit Waalre-dorp en Aalst, daarnaast zijn er enkele buurtschappen in de gemeente aanwezig. Het Loon is een buurtschap met grote historie, in het buurtschap komen drie wegen samen die een driehoekige veldje omsluit. Rondom het veld staan historische eikenbomen en kempense langgevelboerderijen waarvan een aantal rijksmonument zijn.
- Het historische stratenpatroon is nog goed terug te vinden in de huidige structuur. In 1953 werd de spoorlijn tussen Eindhoven en Valkenswaard opgeheven, ook deze lijn is nog goed terug te vinden in het landschap en vormt nu een (snel) fietspad.

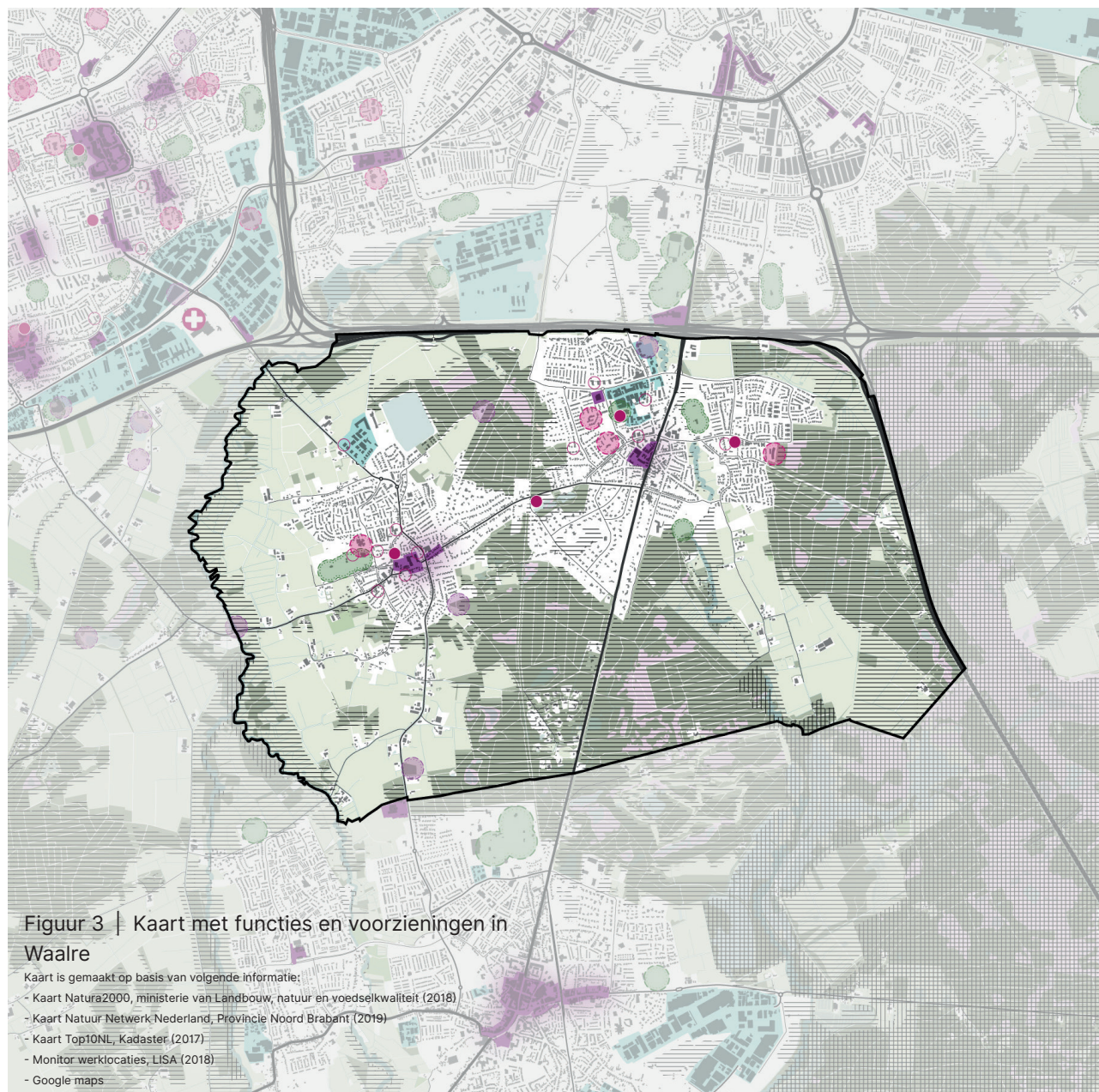
Figuur 2 | Raadhuis Waalre

Bron: Gemeente Waalre

Voorzieningen en functies in Waalre

Legenda

- Natuurnetwerk Nederland
- Natura2000
- Sportcomplex
- Lokale zorgvoorziening (gezondheidscentrum / huisarts)
- Onderwijsomgeving
- Recreatieve voorziening
- Maatschappelijke voorziening / buurthuis
- Winkel- en horecacentrum
- Bedrijventerrein
- Zand
- Heide
- Boomkwekerij
- Bos
- Grasland / akkerbouw

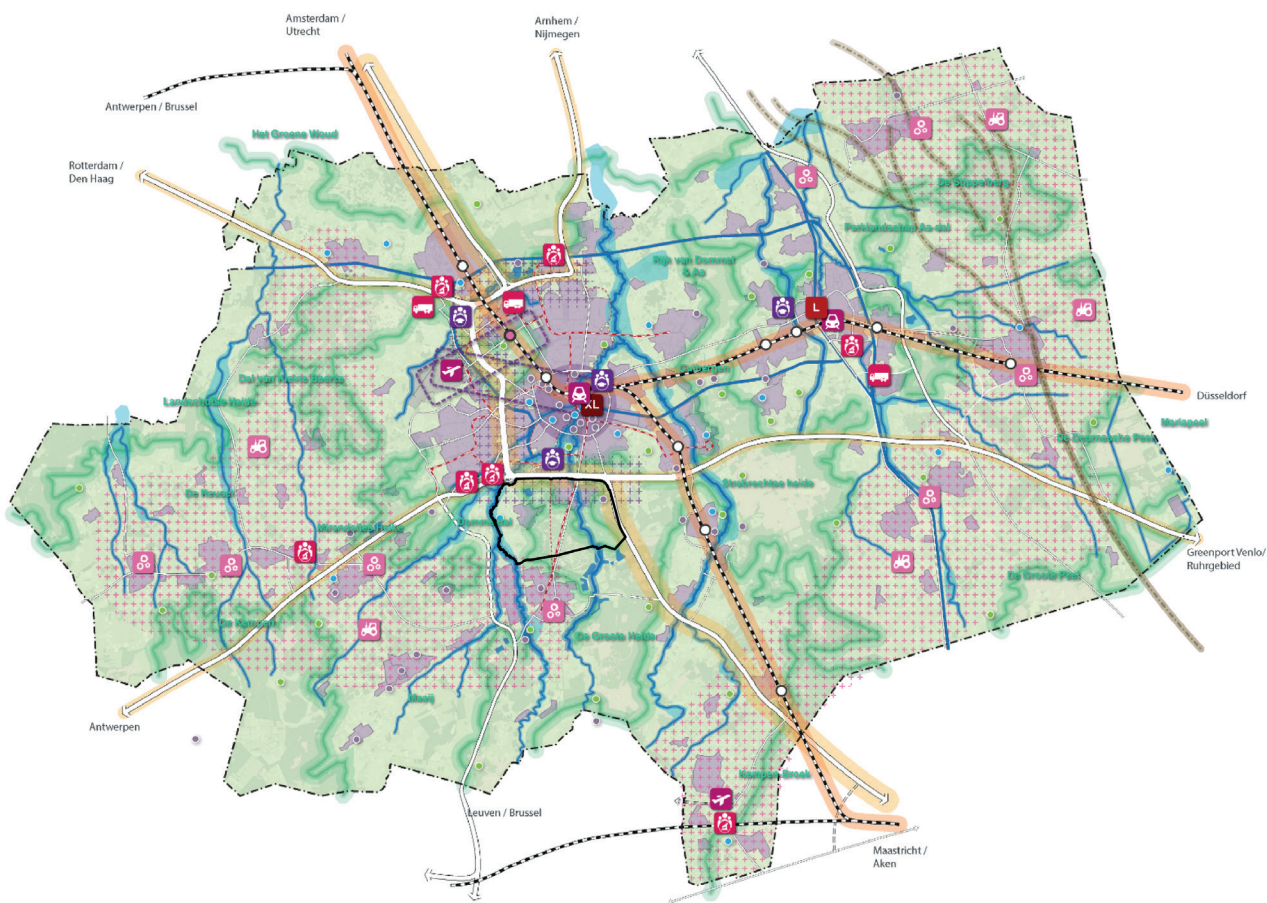
- Waalre kent 5 buurten: Waalre, Aalst, Voldijn, Ekenrooi en het buitengebied. De dorpskernen van Waalre-dorp en Aalst vervullen nog altijd een centrumfunctie waar winkels en horecavoorzieningen aanwezig zijn. De wijk Voldijn is aangelegd tussen ca. 1950 en 1980. Ekenrooi is de nieuwste wijk, bouwjaren van de woningen lopen uiteen van 1970 tot 2010.
- Door de N69 staat Waalre in verbinding met Eindhoven en Valkenswaard. Momenteel werkt de gemeente samen met de regio aan een nieuw tracé voor de N69. Het huidige tracé - dat door de kern van Aalst loopt - wordt na realisatie van de nieuwe N69 (Westparallel) heringericht.
- Het bosrijke buitengebied van Waalre is onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland, hier is een diversiteit aan fiets en wandelpaden. Dit maakt Waalre een geliefde bestemming voor dagrecreanten.
- Waalre kent enkele kleine bedrijventerreinen aan de noordzijde van Aalst (Voldijn en Kantorenpark Diepenvoorde) en aan de noordwestzijde van Waalre-dorp (Het Broek).

Figuur 4 | Waalre

Bron: eigen materiaal

Waalre in de regio

- Waalre is geografisch gunstig gelegen nabij Eindhoven en de Belgische grens. Waalre is via de N69 en de A2 goed verbonden met Eindhoven en Antwerpen.
- Eindhoven en omliggende gemeenten werken in verschillende verbanden nauw met elkaar samen. Waalre is betrokken bij het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) hierin werken 9 gemeenten samen aan 4 thema's: economie, wonen, voorzieningen & evenementen en ruimte. Zo is onlangs de "verrijkte gebiedsvisie Brainport City" gepresenteerd waarin de belangrijkste (regionale) ruimtelijke projecten zijn geïventariseerd, als fundament onder de toekomstige ontwikkeling van het SGE.
- Daarnaast is Waalre onderdeel van de Metropoolregio Eindhoven (MRE), hierin werken 21 gemeenten samen aan 4 thema's: economie, mobiliteit, energietransitie en transitie landelijk gebied. Zo is onlangs het 'Regionaal streefbeeld voor ons landelijk gebied' gepresenteerd, waarin richting wordt gegeven aan een toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied. Naast deze samenwerkingsverbanden werkt Waalre op tal van andere onderwerpen samen met omliggende gemeenten en ketenpartners in de regio.
- Waalre onderscheidt zich in de regio met de naam van goede woongemeente; de beste woongemeente van het Zuiden. Met haar toegevoegde waarde (allure en ambiance) en complementariteit ten opzichte van de stad, wordt Waalre ook wel de Living Room van Brainport genoemd.

Figuur 5 | Waalre in de Metropoolregio Eindhoven

Bron: Kaart is onderdeel van de integrale strategie van de Metropoolregio Eindhoven (2017) onder het kopje 'internationale allure, regionale eigenheid'

B

Trends en ontwikkelingen

1. Wonen en demografie

Het Waalre van nu

- Het inwoneraantal van de gemeente Waalre is vanaf 1995 met 9,1% gegroeid tot bijna 17.429 inwoners in 2020 (CBS). Dat is minder snel dan de landelijke groei van zo'n 12%.
- De gemeente Waalre telt zo'n 7.600 woningen met een gemiddelde WOZ-waarde van 335.000 euro (2019), ruim boven het Nederlands gemiddelde van 248.000 (CBS).
- Bijna 9 op de 10 woningen is een eengezinswoning, de helft daarvan is gebouwd tussen 1950 tot 1980 (CBS). De nationale woningvoorraad bestaat in 2018 voor zo'n 64% uit eengezinswoningen (CBS).
- In 2019 was 1 op de 5 inwoners onder de 20 jaar en een kwart 65 jaar en ouder (CBS). Dat betekent dat de gemeente ouder is dan gemiddeld; 19% van de Nederlanders is 65 jaar of ouder.

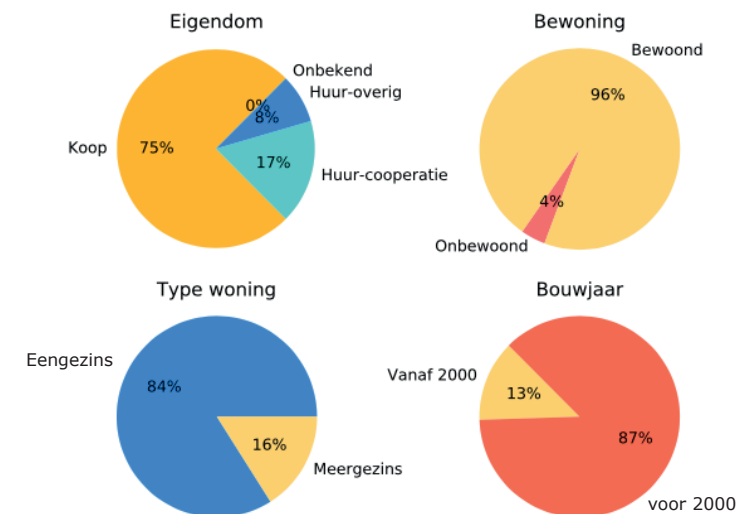
Trends en ontwikkelingen

- Volgens de prognoses van het CBS zet de groei die Waalre sinds 1995 kent niet door en zal het aantal inwoners ongeveer gelijk blijven. Door de groei in de omliggende gemeenten blijft de druk op de woningmarkt naar verwachting echter hoog. Bouwt Waalre meer woningen, dan neemt het aantal inwoners toch toe.
- In heel Nederland zal tot 2040 de bevolking vergrijzen, voor Waalre betekent dit dat in 2040 bijna 1 op de 3 inwoners 65 jaar of ouder is (CBS). Dat is dan meer dan het Nederlands gemiddelde van zo'n 26%.

- In de prognoses wordt uitgegaan van een groei van zo'n 300 huishoudens. Tweederde van die groei bestaat - mede door de vergrijzing - uit eenpersoonshuishoudens.
- Waalre is een rustige en veilige plek om te wonen. Veiligheidscijfers - zowel de geregistreerde misdrijven als de sociale veiligheid - zijn positiever dan het landelijk gemiddelde. Ook zijn de trends positief. Wel is het aantal verkeersongevallen toegenomen (CBS).
- Zo'n 77% van de inwoners van Waalre zegt een (zeer) goede gezondheid te ervaren, dat is hoger dan het landelijk gemiddelde van 76%. Ook bij de beweegrichtlijn is dit het geval; in 2017 voldoen 56% van de inwoners van Waalre aan de beweegrichtlijn, tegenover het landelijk gemiddelde van 54%. Daarnaast geeft het RIVM aan te verwachten dat (net als in de rest van Nederland) met name het aantal aan ouderdom gerelateerde aandoeningen zal toenemen. Ook het aantal ouderen wat eenzaam is groeit, in Waalre voel de helft van de 65+ ers zich eenzaam, dat is gemiddeld in de regio (GGD Monitor). Waalre staat daarom voor de uitdaging om voldoende ontmoeting te faciliteren in bijvoorbeeld de openbare ruimte.

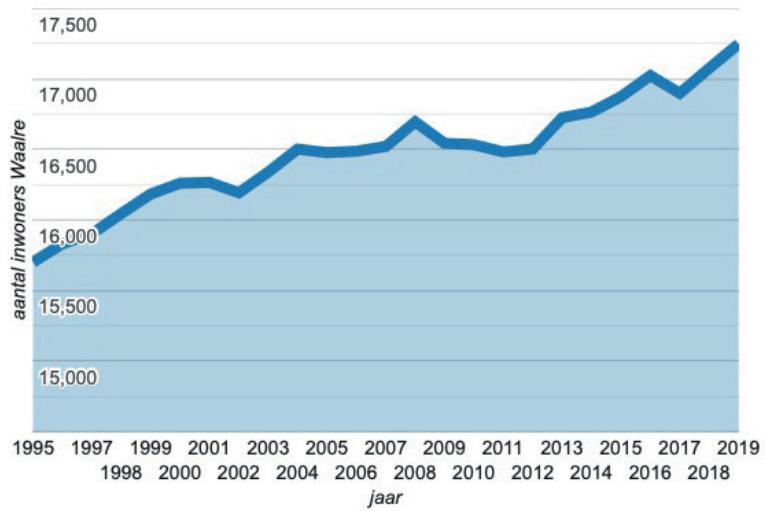
Opgave voor Waalre

- Een passende woning en voorzieningenniveau voor een groeiende en veranderende bevolking; Waalre vergrijst en het aantal eenpersoonshuishoudens groeit door.
- Een passende woonomgeving voor een groeiende en veranderende bevolking, waarin gezondheid en veiligheid als aspecten worden meegenomen in de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving.

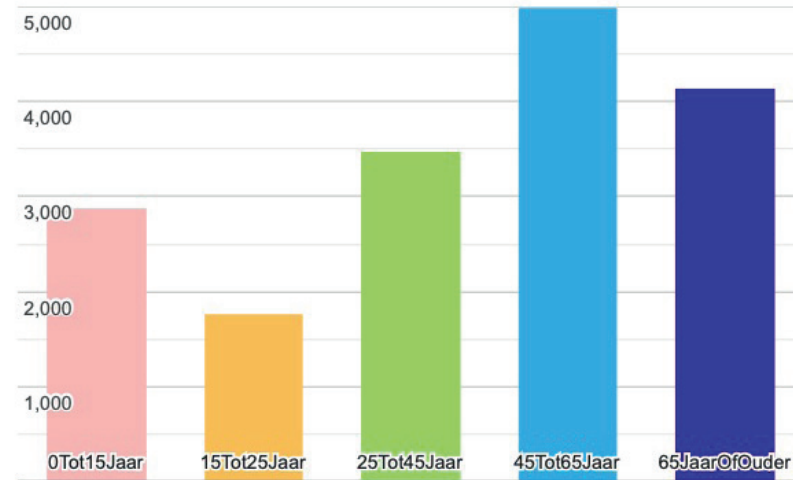
Figuur 6 | Woningvoorraad Waalre

Bron: CBS

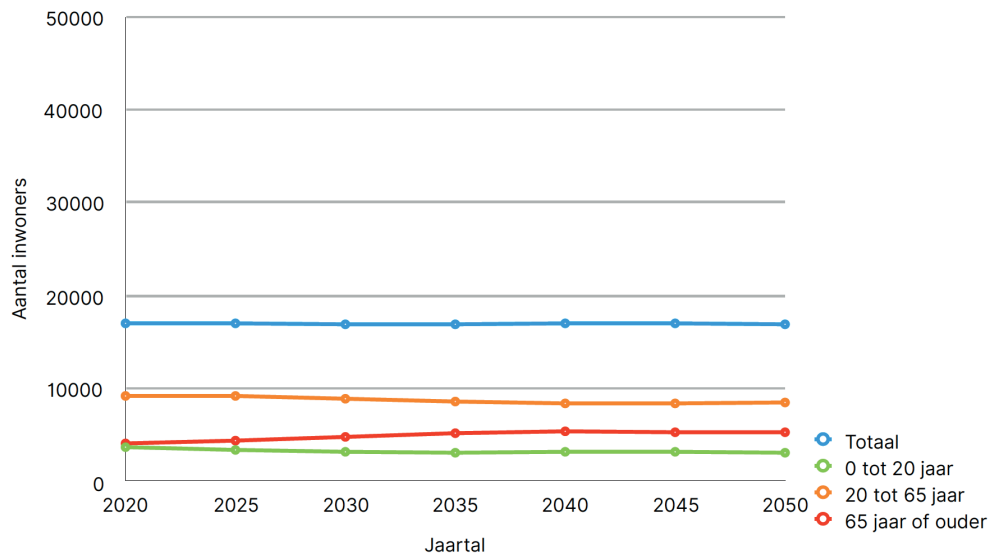
Figuur 7 | Groei van het aantal inwoners in afgelopen 25 jaar

Bron: CBS

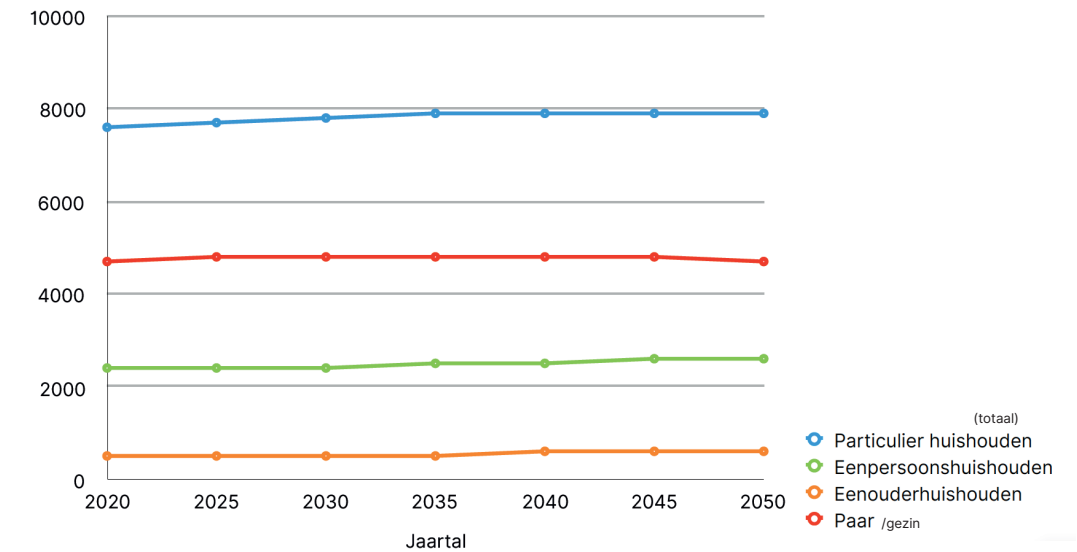
Figuur 8 | Leeftijdsopbouw in Waalre

Bron: CBS

Figuur 9 | Prognose ontwikkeling samenstelling naar leeftijd

Bron: CBS

Figuur 10 | Prognose ontwikkeling samenstelling huishoudens

Bron: CBS

2. Energie en klimaat

Het Waalre van nu

- De twee grote verbruikers van energie in Waalre zijn: de gebouwde omgeving (woningen, winkels en kantoren) en verkeer en vervoer.
- Het totaal verbruik van energie is over het afgelopen decennium redelijk stabiel. Het verbruik van energie in de bebouwde omgeving is licht gedaald, mede door de verduurzaming van woningen. 1 op de 5 woningen heeft energielabel A of hoger (Klimaatmonitor).
- Waalre kent op dit moment geen grootschalige opwek van duurzame energie, wel is er een sterke stijging in het aantal daken met zonnepanelen, naar zo'n 1 op de 10 woningen in 2018 (Klimaatmonitor).
- In het bebouwd gebied van Waalre ligt - net als in de rest van Nederland - een uitdaging op het gebied van klimaatadaptatie; bij extreem weer zoals heftige buien of hitte staat de leefbaarheid onder druk, dit is met name het geval in de kern van Aalst.

Trends en ontwikkelingen

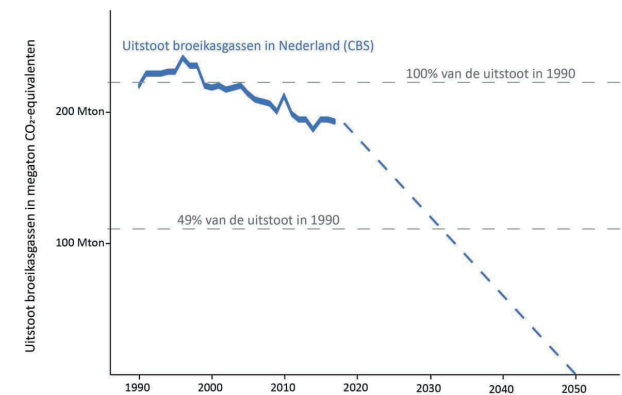
- Prognoses gaan uit van een groei van de energievraag in de MRE terwijl afspraken in het Klimaatakkoord en de Regionale Energiestrategie (RES) uitgaan van een 49% reductie van broeikasgassen in 2030 en 95% in 2050. Dit versterkt de noodzaak van een enorme versnelling van de energietransitie en vergt een grote inspanning om energie te besparen. Waalre zal (in regionaal verband) op zoek moeten naar locaties voor grootschalige opwek van duurzame

energie. Dit is een van de grootste ruimtevragers tot 2040.

- In de analyses van de RES worden mogelijke en kansrijke locaties weergegeven, zoals het buitengebied en bedrijventerreinen. Daarnaast wordt er gekeken naar mogelijkheden voor energiebesparing en de regionale warmtestructuur. In Waalre is de mogelijkheid voor duurzame opwek - mede door de aanwezigheid van natuur, grondwaterbeschermingsgebied en een boringsvrije zone - zeer beperkt.
- Ook in de bebouwde omgeving en het verkeer en vervoer ligt een grote verduurzamingsopgave. Tot 2040 zal het vervoer elektrificeren (en dus groeit de vraag naar elektriciteit), met de bijbehorende uitdaging om een laadinfrastructuur in te passen in de bebouwde omgeving. Daarnaast staat Waalre - net als de rest van Nederland - voor de opgave om de bebouwde omgeving aardgasarm te maken. Dit is met name een grote uitdaging in de naoorlogse wijken. Elke gemeente moet hiertoe uiterlijk in 2021 een Transitievisie Warmte vaststellen, waarin deze opgave verder wordt uitgewerkt.
- Door klimaatverandering stijgt de kans op extreem weer. Waalre krijgt tot 2040 en daarna steeds vaker te maken met piekbuien, hitte en droogte. De kans op wateroverlast in het stedelijk gebied zal toenemen en het aantal extreem warme dagen ook. Met name de landbouwgronden kunnen te maken krijgen met lage grondwaterstanden. Het risico op droogtestress neemt daar toe.

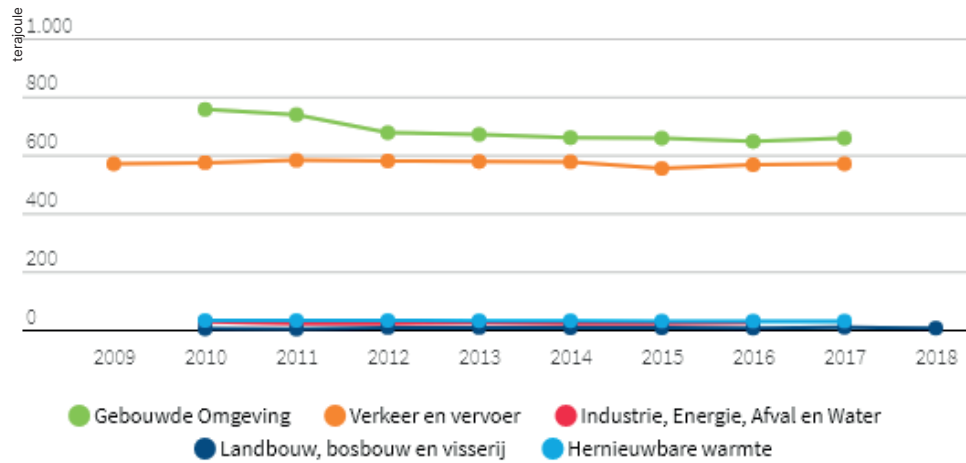
Opgave voor Waalre

- **Accommoderen van de energietransitie als grootste nieuwe ruimtevrager.**
- **Verduurzaming van het bestaand bebouwd gebied.**
- **Omgang met extreem weer vergt klimaatadaptatie zowel in bebouwd gebied als het landelijk gebied.**

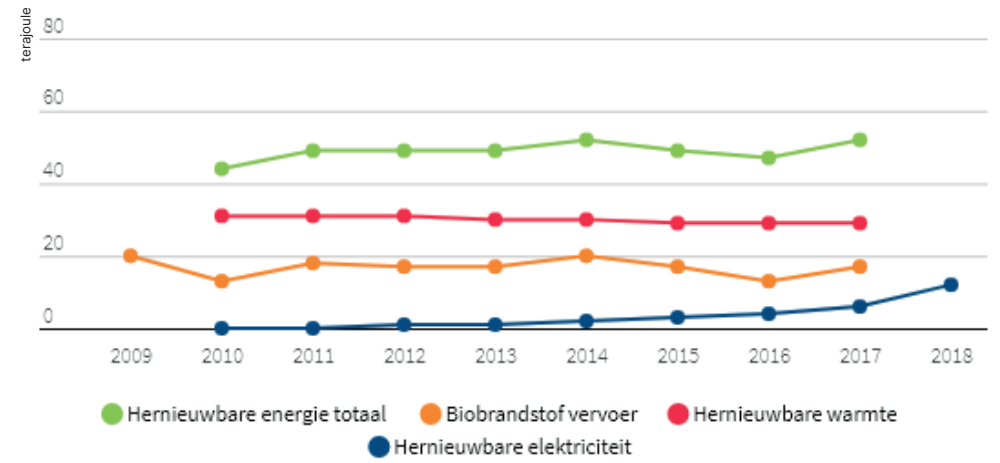
Figuur 11 | Uitstoot broeikasgas in Nederland naar 0 in 2050

Bron: NVDE o.b.v. gegevens CBS

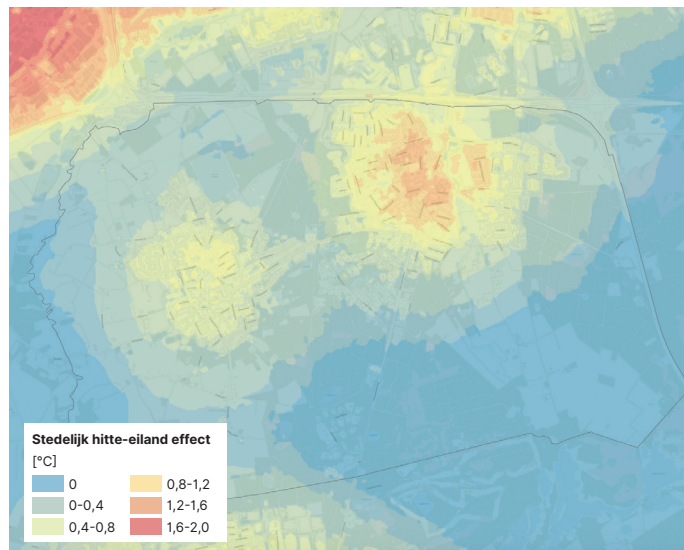
Figuur 12 | Energieverbruik hoofdsectoren in Waalre

Bron: Klimaatmonitor RWS o.b.v. meerdere bronnen

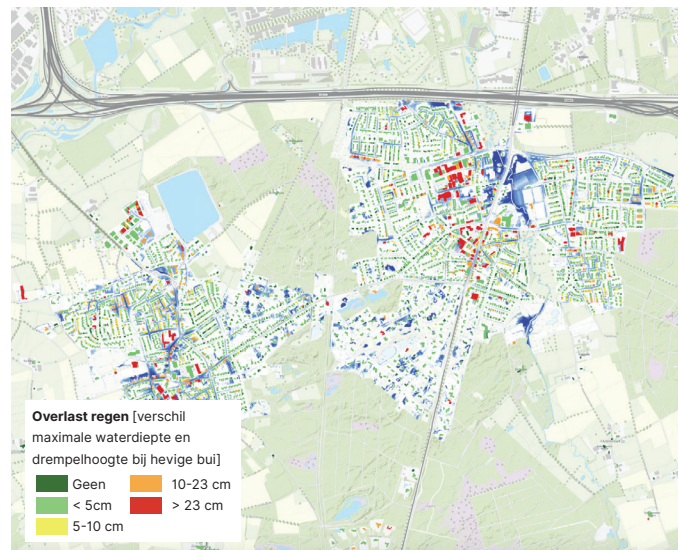
Figuur 13 | Ontwikkeling gebruik hernieuwbare energie in Waalre

Bron: Klimaatmonitor RWS o.b.v. meerdere bronnen

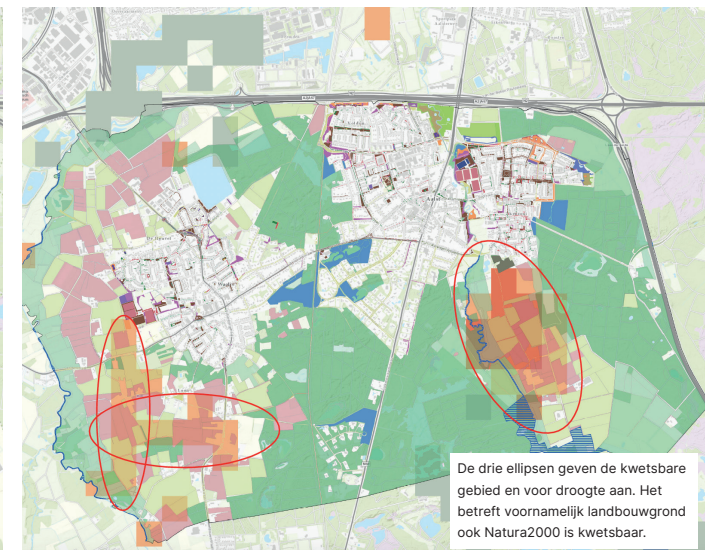
Figuur 14 | Stedelijk hitte-eiland effect

Bron: Onderzoek Royal Haskoning DHV i.o.v. gemeente Waalre

Figuur 15 | Wateroverlast

Bron: onderzoek Royal Haskoning DHV i.o.v. gemeente Waalre

Figuur 16 | Droogte en gevolgen voor het buitengebied

Bron: Onderzoek Royal Haskoning DHV i.o.v. gemeente Waalre

3. Bereikbaarheid

Het Waalre van nu

- Waalre is mede door de afwezigheid van een treinstation erg gericht op de auto. Zo is het autobezit in 2016 met 1,2 auto per huishouden hoger dan het Nederlands gemiddelde (0,9) (CBS).
- De ring van Eindhoven - als onderdeel van de A2 - is een vitale verkeersader voor Waalre. De ring is afgelopen decennium uitgebreid, maar loopt door de economische groei en de groei van huishoudens in de regio steeds vaker vast. De afgelopen jaren zagen we een groei van het personen-, maar zeker ook het goederenvervoer.
- Lang is er geïnvesteerd in het aanleggen en verbreden van (auto)infrastructuur, maar in de afgelopen jaren is het denken hierover veranderd. In Waalre en de omliggende gemeenten wordt geïnvesteerd in betere fietsinfrastructuur en openbaar vervoer om zo de stedelijke- en regionale bereikbaarheid te verbeteren. Nog steeds is de autobereikbaarheid echter veel groter (MapItOut).

Trends en ontwikkelingen

- Naar verwachting zet de economische groei in de MRE verder door. Hierdoor komt er extra druk te liggen op de stedelijke- en regionale bereikbaarheid; zowel op het fiets- ov- als wegennetwerk. In zowel het lage als het hoge groeiscenario van het PBL treden er tot 2030 verkeersknelpunten op in de regio (NMCA). Met het oog op efficiënt ruimtegebruik, duurzaamheid en gezondheid ligt er een belangrijke opgave om

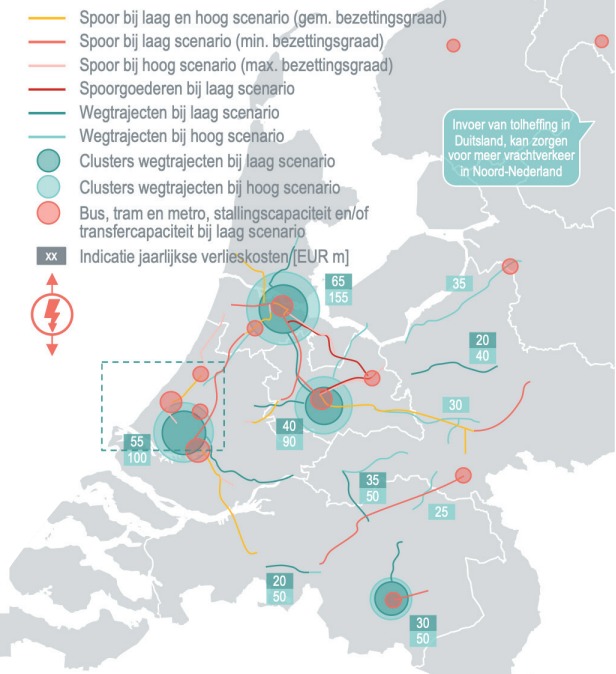
een 'modal shift' te bewerkstelligen; van auto naar fiets en (H)OV.

- Ook de veranderende bevolking heeft invloed op de mobiliteitsvraag. Ouderen gebruiken over het algemeen minder de auto, maar voor deze groep groeit het nut en de noodzaak van een betrouwbare (en fijnmazige) ov-bereikbaarheid (PBL). Ook nieuwe, slimme mobiliteitsconcepten kunnen hier een uitkomst bieden.
- De verduurzaming van mobiliteit is een steeds grotere opgave. We zien een snelle ontwikkeling van elektrisch rijden, de verwachting is dat deze trend zich met de uitvoering van het Klimaatakkoord versneld doorzet (PBL). Belangrijk daarbij zijn de inpassing van de laadinfrastructuur in het bebouwd gebied, maar ook de betaalbaarheid.

Opgave voor Waalre

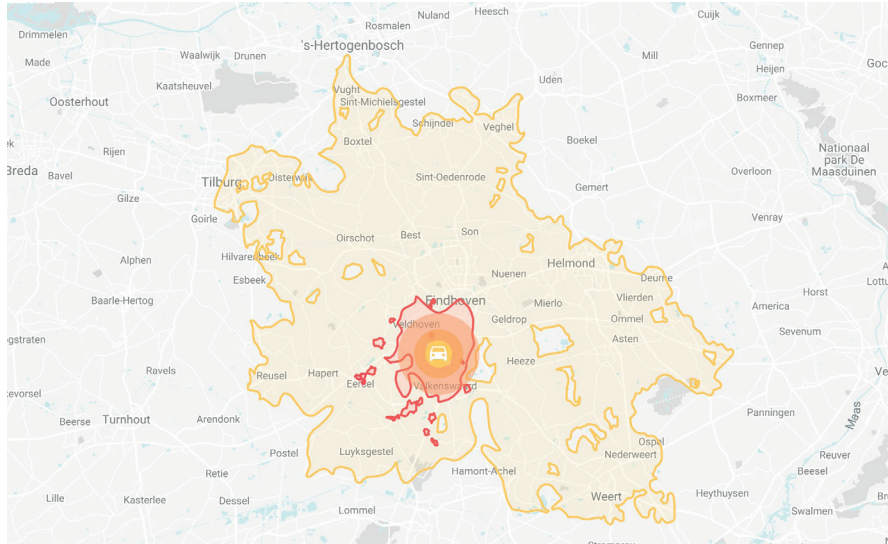
- Door een verandering van de vraag en de duurzaamheidsopgave ligt er een uitdaging om een modal shift te bewerkstelligen. Van auto, naar multimodale bereikbaarheid; een combinatie van auto, OV, fiets, een andere concepten zoals deelauto's.

Knelpunten in 2030

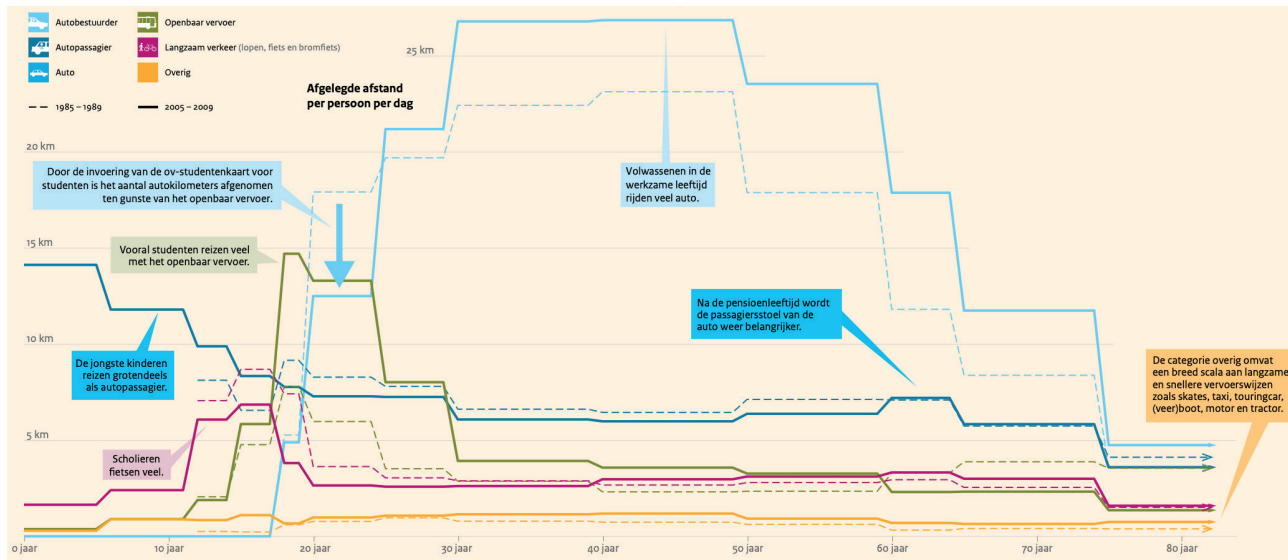

Figuur 17 | Knelpunten in bereikbaarheid in 2030

Bron: Mobiliteitsalliantie obv gegevens van: NMCA

Figuur 18 | Cirkel van bereikbaarheid in 30 minuten met auto (geel) en openbaar vervoer + fiets (rood) Bron: Map it out

Figuur 19 | Mobiliteitsvoorkeuren naar leeftijd

Bron: PBL

4. Economie

Het Waalre van nu

- Het gaat de Metropoolregio Eindhoven economisch voor de wind. Na een dip in de crisis groeit de economie weer gestaag door, en daarmee het aantal banen. Het aantal banen groeide met ongeveer 1/3 t.o.v. 25 jaar geleden (PBL).
- De groei is echter niet gelijkmatig verdeeld over de regio en over inkomensgroepen. Zo groeide het aantal banen in Veldhoven en Eindhoven sterk, maar kromp het aantal banen in Best en Waalre ten opzichte van het begin van deze eeuw (CBS). Ook groeit de tweedeling; met name het aantal laag- en hoogbetaalde banen groeide, groei in de middencategorie bleef uit (PBL).
- De economie van Waalre is hoofdzakelijk een diensteneconomie; zakelijke, maar ook collectieve diensten zijn belangrijke sectoren. Handel en horeca is ook een sector die veel banen genereert. Het aantal banen in de industrie in Waalre neemt gestaag af, mede omdat de ontwikkelruimte beperkt is.
- In de periode 2008-2017 is er circa 2,5 hectare aan bedrijventerrein uitgegeven in de gemeente Waalre. In totaal is er 16,5 hectare bedrijventerrein aanwezig in Waalre. Dit vormt 0,55 % van het totale areaal bestaande bedrijventerreinen in Zuidoost-Brabant. (IBIS)
- De automatisering en robotisering van de industrie leverden de afgelopen decennia een tweedeling op: een krimp van routinematig werk,

een groei van interactief en analytisch werk, waarvoor vaak een hoge opleiding nodig is (BrabantKennis).

Trends en ontwikkelingen

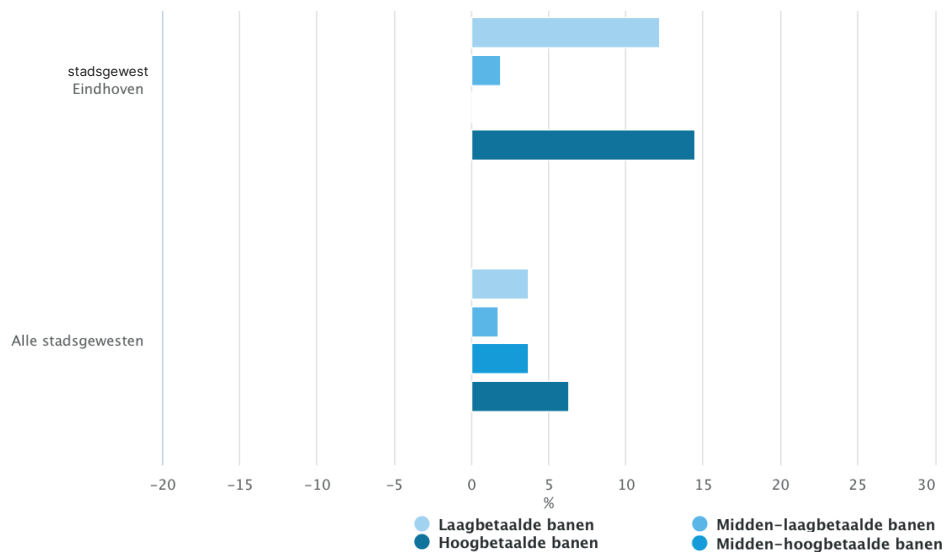
- De veranderende economie maakt dat er vraag is naar nieuwe soorten werklocaties. In Zuidoost-Brabant is een tekort aan stedelijke en specialistische/thematische werkmilieus en een overschot aan functionele werkmilieus, vaak oude industrieterreinen en kantoorlocaties. Daarmee lijkt sprake van een kwalitatieve mismatch. De grootste ruimtevraag in regio Zuidoost-Brabant komt voort uit de high-tech maakindustrie, voedingsmiddelenindustrie en logistieke sector (Provincie Noord-Brabant).
- Zo'n 90% van de dynamiek (verhuizen, veranderende vraag, bijhuren - kopen etc.) vindt komende jaren plaats op de bestaande werklocaties. Met alle ontwikkelingen in de economie en energie-, circulaire en klimaatopgaven zullen gemeenten voldoende aandacht moeten hebben voor het verduurzamen en toekomstbestendig houden en maken van de bestaande werklocaties. Zowel het vastgoed als de openbare ruimte. (Provincie Noord-Brabant).
- In de detailhandel zien we ook grote verschuivingen in koopstromen. Ondanks de hoogconjunctuur staan veel locaties onder druk. Dankzij de snel toegenomen groei van internetaankopen (verdrievoudiging sinds

2010), maar ook de vergrijzing en groei van eenpersoonshuishoudens stagneren de bestedingen 'om de hoek'. Ouderen besteden minder aan nieuwe producten en eenpersoonshuishoudens hebben vaak minder te besteden (Regionale Detailhandelsvisie MRE).

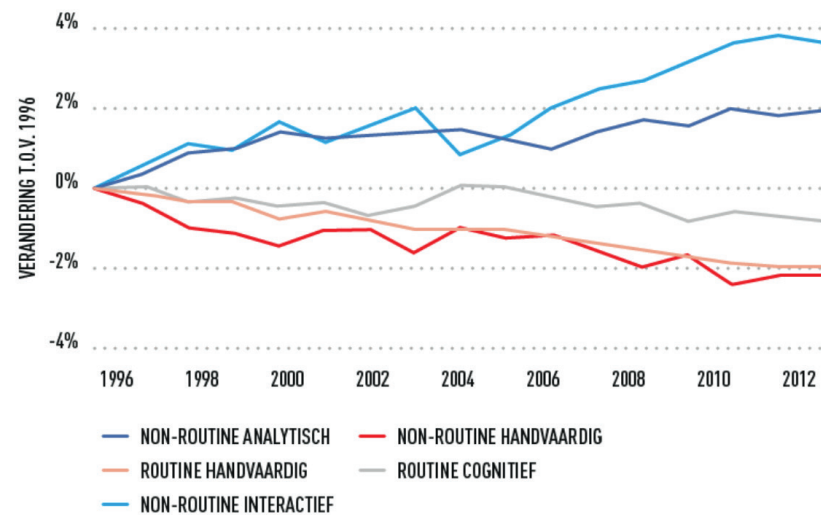
Opgaven voor Waalre

- **Toekomstbestendig maken van bestaande bedrijventerreinen en kantoren met oog op economische ontwikkelingen, verduurzaming en klimaatadaptatie.**
- **Behoud van compacte dorpscentra, met name voor de dagelijkse boodschappen.**

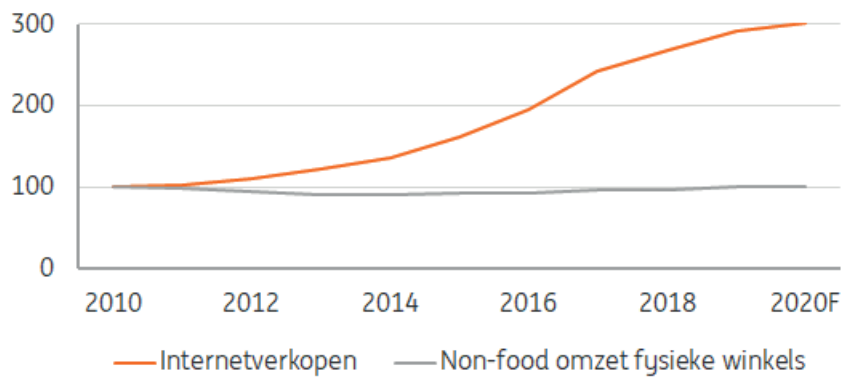

Figuur 20 | Verandering aantal banen per loongroep, stadsgewest Eindhoven t.o.v. 22 andere stadsgewesten zoals Amsterdam, Den Haag, Arnhem, Enschede enz. Bron: PBL

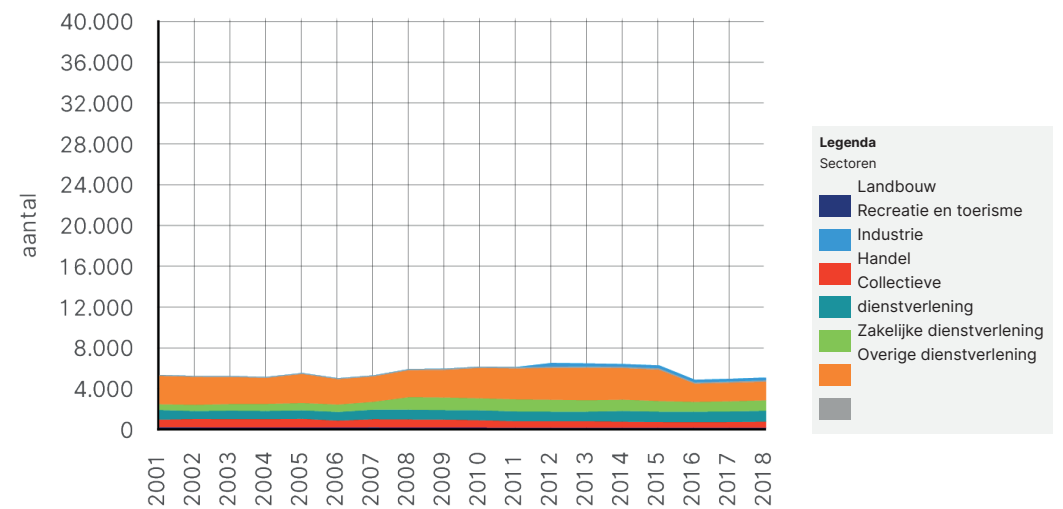
Figuur 21 | Groei van de werkgelegenheid naar type werkzaamheden

Bron: Brabant Kennis

Figuur 22 | Verdrievoudiging van internetomzet in Nederland

Bron: ING

Figuur 23 | Groei aantal banen in Waalre naar sector

Bron: LISA via waar staat je gemeente

5. Landbouw en natuur

Het Waalre van nu

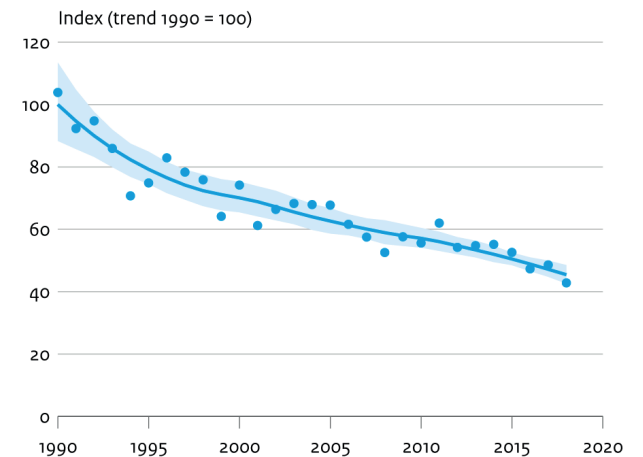
- De gemeente Waalre heeft een divers buitengebied van (half)open stukken agrarisch gebied en bos, aansluitend op de bosgebieden in aangrenzende gemeenten. Mensen waarderen het buitengebied echter iets lager dan het Nederlands en Noord-Brabants gemiddelde (WUR).
- Het buitengebied van Waalre is door de verstedelijking van de afgelopen decennia geslonken, toch blijven landbouwgrond en natuur veruit de grootste ruimtegebruikers in de gemeente (CBS).
- Het aantal boeren is echter sterk afgenomen; sinds 2000 is het aantal agrarische bedrijven in Waalre gedaald van 40 naar 13 in 2019 (CBS landbouw telling). De boerenbedrijven die overblijven zijn gemiddeld groter van schaal; de productie (het aantal dieren en hoeveelheid gewassen) is minder sterk afgenomen. Let wel: in werkelijkheid is het aantal boerenbedrijven lager. Een deel van de boeren is meegenomen in de landbouw telling, maar heeft inmiddels geen actief bedrijf meer.
- In de afgelopen decennia is met name de populatie van kwetsbare soorten in Nederland afgenomen, ook de biodiversiteit van het agrarisch gebied staat sterk onder druk; deze is sinds 1990 gehalveerd (CBS). In Waalre wordt het stroomgebied van de Dommel en Tongelreep beschermd door Natura 2000-wetgeving, maar hier ligt een uitdaging wat betreft stikstofdepositie.

Trends en ontwikkelingen

- Veel Brabanders maken zich zorgen over de toekomst van het buitengebied. Nederlanders zijn over het algemeen bezorgd over het verdwijnen van flora en fauna, de bouw van stallen en bedrijventerreinen en in mindere mate de bouw van wegen en windmolens (WUR).
- Het landschap - en daarmee het buitengebied - is een steeds belangrijkere vestigingsvoorwaarde in een ontwikkelde diensteneconomie. De kwaliteit en de beleefbaarheid van het buitengebied zijn zodoende ook van economische waarde.
- Bescherming van kwetsbare natuur (Natura 2000) botst sinds de afschaffing van de PAS in 2019 sterk met de uitbreiding van het andere functies zoals landbouw en wonen. Dit vraagt om steeds scherpere keuzes over wat we als samenleving prioriteit geven.
- Ruim 6 op de 10 agrariërs in Waalre is boven de 55. Nationaal onderzoek laat zien dat gemiddeld zo'n 39% van deze boeren een geschikte opvolger heeft. (CBS) Met een daling van het aantal boerenbedrijven een een lage voedselprijs zal de schaalvergroting naar verwachting verder doorzetten. Er ligt een uitdaging om de bedrijfsvoering in balans te houden met de natuurlijke waarden in het buitengebied; dit betekent een verdere invulling van (het landelijk) beleid gericht op kringlooplandbouw.

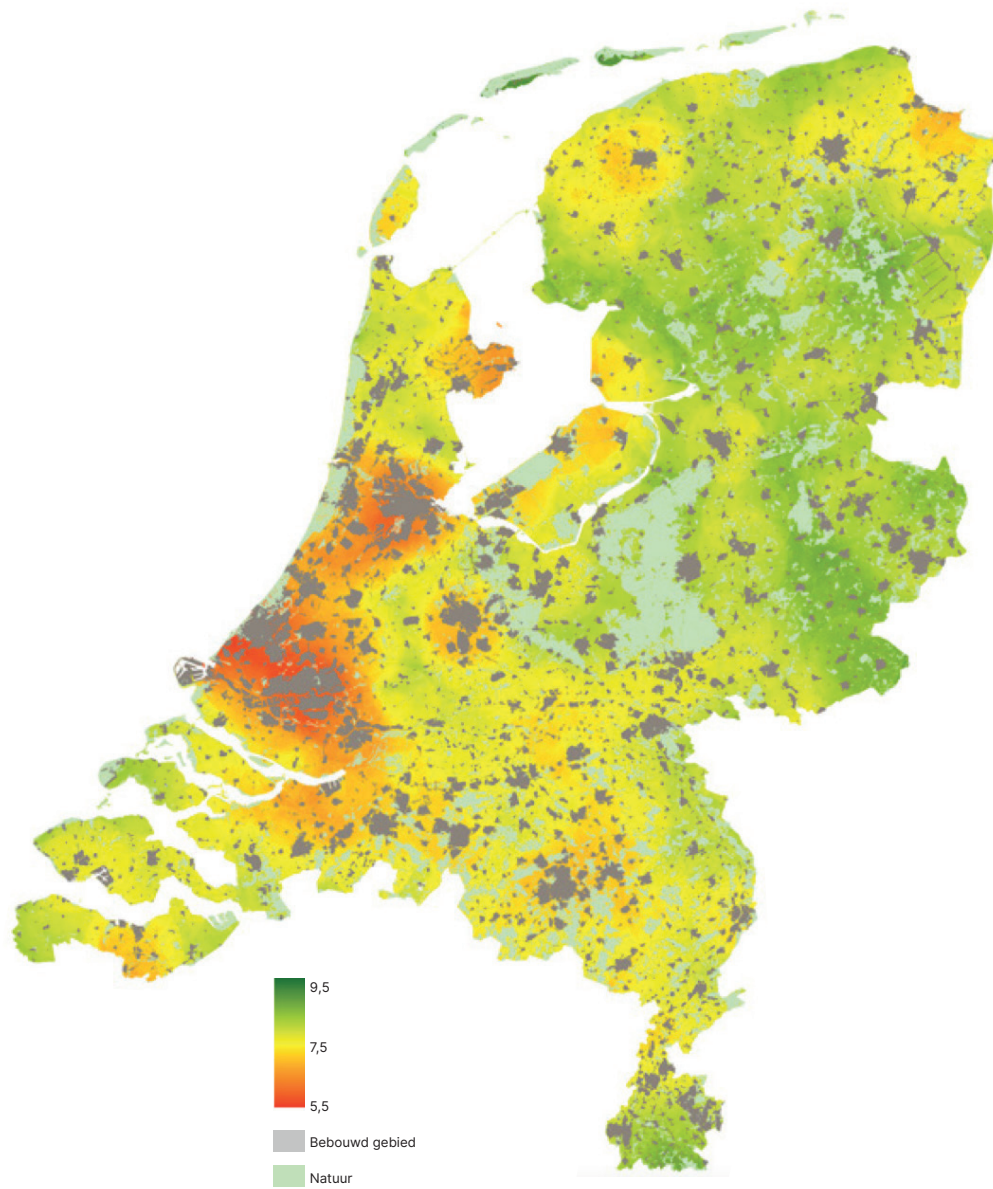
Opgave voor Waalre

- **Behoud en mogelijk versterking van natuur- en landschapswaarden waarvan het belang nu vaak botst met verstedelijking.**
- **Een toekomstbestendige ontwikkeling van de agrarische sector gericht op kringlooplandbouw.**

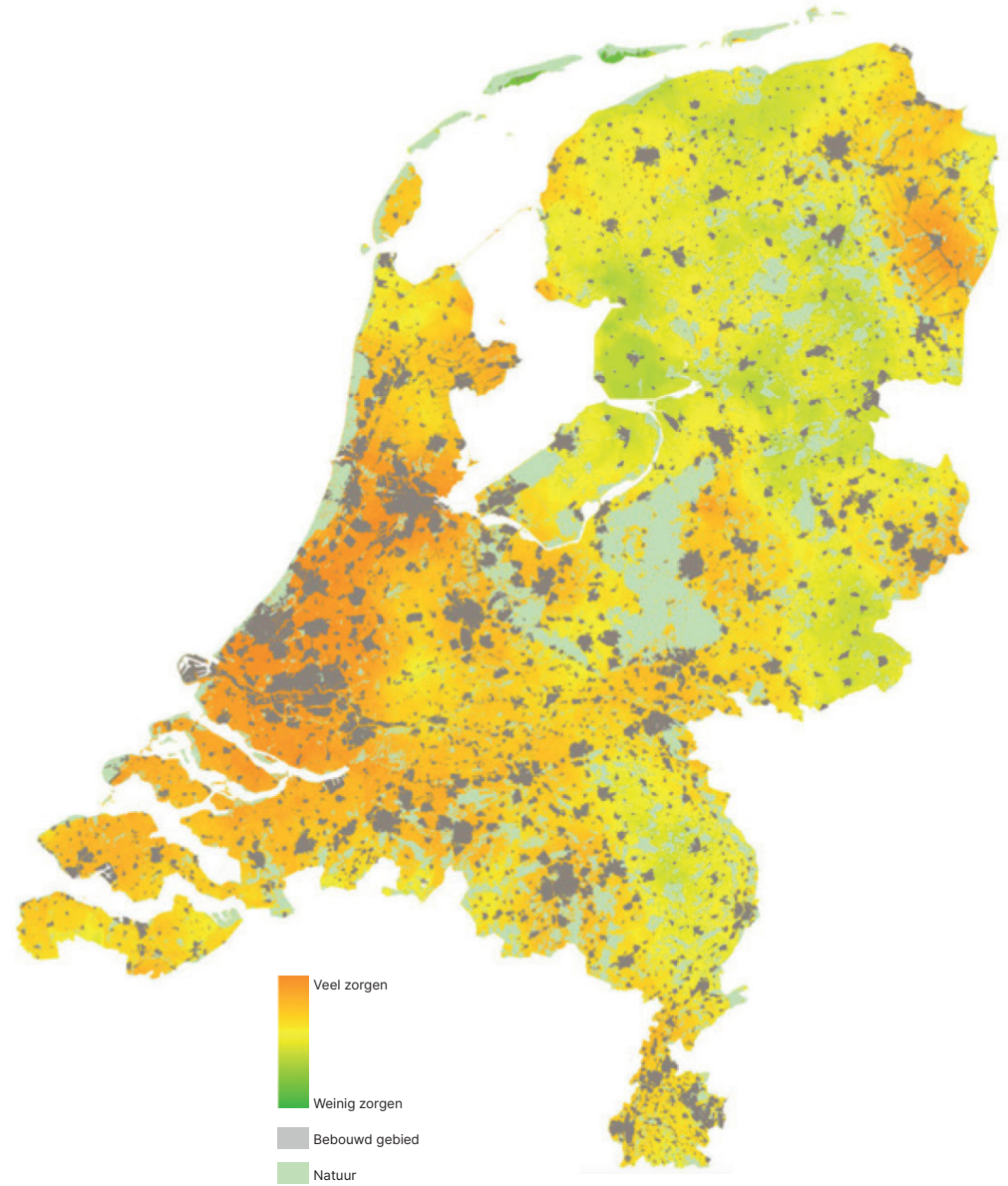
Figuur 24 | Fauna in agrarisch gebied

Bron: Clo op basis van NEM

Figuur 25 | Aantrekkelijkheid van het landelijk gebied

Bron: WUR

Figuur 26 | Zorgen over de ontwikkelingen van landelijk gebied

Bron: LISA

6. Andere trends en ontwikkelingen

Globalisering vs. autonomie

Op enkele momenten in onze geschiedenis na is globalisering de grote trend geweest. Deze trend is de afgelopen eeuwen versneld door snelle technologische ontwikkeling en het gebruik van fossiele brandstoffen. Door die versnelling zijn er echter delen van de bevolking die steeds meer onzekerheid ervaren en zich afzetten tegen globalisering. We zien een opleving van de roep om autonomie en gemeenschap. De fysieke leefomgeving kan bijdragen aan een gevoel van geborgenheid door bijvoorbeeld ontmoeting en het versterken van veiligheid.

Grondstoffen schaarste

De afgelopen eeuw is door een toenemende wereldbevolking en economische groei het grondstoffengebruik verachtvoudigd. Deze trend zet door. Dit brengt allerlei risico's met zich mee. Onder andere tekorten aan grondstoffen en een grotere afhankelijkheid van de 'eigenaren' van de grondstoffen. Het belang om meer (regionale) circulaire productie- en consumptieketens in te richten wordt daarom groter.

Overvloed aan kapitaal

Er is, mede door de vergrijzing, veel vermogen in Nederland aanwezig. De Nederlandsche Bank verwacht dat de rente daarom ook op de lange termijn laag zal blijven waardoor meer kapitaal 'vlucht' naar bijvoorbeeld vastgoed. Dit stuwt de prijzen op de woningmarkt. Het is een uitdaging om de woningmarkt toegankelijk te houden, ook voor mensen met weinig kapitaal zoals starters.

Technologische ontwikkeling

Artificiële intelligentie, 5G, 3D printing, the internet of things, de zelfrijdende auto, duurzame technologieën. Deze technologieën hebben een steeds grotere impact, niet alleen in ons privéleven, maar ook in het fysieke domein. Niet alleen wordt data steeds vaker gebruikt om te monitoren en gedrag te beïnvloeden, ook verschuift een deel van de functies naar het digitale domein. Traditionele vestigingsfactoren verliezen hun kracht. Zo verandert de functie van stadscentra, kantoren en bedrijfslocaties. Het is een uitdaging voor gemeenten om hierop in te spelen en een nieuwe impuls te geven aan dergelijke locaties. Daarnaast is het een uitdaging om ons hier als samenleving (overheid, markt en inwoners) op aan te passen via bijvoorbeeld scholing. Zo belemmert het tekort aan goed gekwalificeerd technisch personeel nu de economische groei in de technologische sector en daarbuiten.

Bredere waardeoriëntatie

Sinds 2018 meet het CBS aan de hand van de Sustainable Development Goals de Brede Welvaart in Nederland. Dit is een onderdeel van de steeds breder gedragen zoektocht naar een bredere waardeoriëntatie die niet alleen gestoeld is op economische ontwikkeling, maar ook op sociale en ecologische waarden. De fysieke leefomgeving - en daarmee de gemeente - is een belangrijke factor voor mensen in de kwaliteit van leven. Zo zijn een gezonde leefomgeving en het landschap steeds belangrijkere vestigingsvoorwaarden.

Groeiende ongelijkheid

Door tal van maatschappelijke en economische ontwikkelingen zijn de maatschappelijke tegenstellingen en scheidslijnen gegroeid, bijvoorbeeld tussen theoretisch en praktisch opgeleiden of immigranten en gevestigden. Dit resulteert onder andere in gescheiden sociale netwerken, kansenongelijkheid en sterk verschillende meningen over gevoelige politieke onderwerpen.

Van government naar governance

In de samenleving zien we dat de complexiteit van maatschappelijke vraagstukken in de afgelopen decennia enorm is toegenomen. Partijen zijn voor sturing van elkaar afhankelijk en traditionele structuren hebben aan kracht verloren. In reactie hierop is de overheid minder vanuit hiërarchie en meer netwerkgericht gaan sturen: van government naar governance. Deze trend zet nog steeds door. Toch zien we de laatste jaren een groeiende roep om overheidssturing gericht op grote (ruimtelijke) opgaven. Voor de gemeente is het een uitdaging om opgave- en gebiedsgericht te sturen op ruimtelijke ontwikkeling.

RUIMTEVOLK